

วงมโหรีพื้นบ้านอีสานใต้ : กรณีศึกษาวงมโหรีวิบูลย์ชัย ตำบลละหานทราย อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์

เฉลิมกิต แซ่แก้ว

สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

อีเมล : nick_a12@hotmail.com

รับต้นฉบับ 23 กรกฎาคม 2563; ปรับแก้ไข 15 สิงหาคม 2563; รัับตีพิมพ์ 25 กันยายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง วงมโหรีพื้นบ้านอีสานใต้ : กรณีศึกษาวงมโหรีวิบูลย์ชัย ตำบลละหานทราย อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 1) ศึกษาประวัติความเป็นมาและคุณลักษณะทางดนตรี วงมโหรีวิบูลย์ชัย ตำบลละหานทราย อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ 2) ศึกษาบทบาทหน้าที่วงมโหรีวิบูลย์ชัย ตำบลละหานทราย อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลภาคสนาม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบบันทึก ทำการศึกษากับบุคคลข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวงมโหรีวิบูลย์ชัย และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วนำเสนอผลการวิจัยในเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลวิจัยพบว่า วงมโหรีวิบูลย์ชัย ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2549 โดยมีนายวิชัย ชูชี และนายวิบูลย์ อนุชานนตร ได้ร่วมก่อตั้งขึ้น โดยการตั้งชื่อวงเป็นการนำชื่อของทั้ง 2 คนมารวมกัน ปัจจุบันมีนายวิชัย ชูชี เป็นหัวหน้าวง เป็นวงดนตรีที่ได้รับความนิยมและเป็นที่ยอมรับทั้งในจังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดใกล้เคียง เครื่องดนตรีประกอบด้วย ปี่สไล 1 เล่า, ตรีว้อ 1 คัน, ตรีวจะนาร์ 1 คัน, ตรีว้อ 1 คัน, สก๊วโล 1 คู่, สก๊วลระอัยร์ 1 ใบ, ฉิ่ง 1 คู่, ฉาบ 1 คู่ และ กรับ 1 คู่ นักดนตรีจะใช้ปี่สไลเป็นหลักในการตั้งเสียง โดยตรีว้อ กับ ตรีวจะนาร์ จะตั้งเสียง คู่ 5 ส่วนตรีว้อ ตั้งเสียง คู่ 4 บทเพลงเป็นเพลงทำนองสั้น ๆ วนซ้ำไปซ้ำมา ซึ่งการจัดวางตำแหน่งเครื่องดนตรีไม่มีข้อบังคับหรือข้อจำกัดตายตัวอยู่ที่สภาพพื้นที่และความเหมาะสม ส่วนใหญ่นักดนตรีมีอาชีพทางด้านเกษตรกรรม ทำงานหน่วยงานราชการเป็นหลัก และบางส่วนก็กำลังศึกษา โดยการเล่นวงมโหรีวิบูลย์ชัยถือเป็นอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้แก่ครอบครัว ซึ่งการจัดการวงดนตรีเป็นหน้าที่ของหัวหน้าวงเพื่อประสานรายละเอียดด้านต่าง ๆ ค่าจ้างในแต่ละงาน ขึ้นอยู่กับระยะทางกับจำนวนวันที่รับงาน ในสมัยก่อตั้งวงช่วงแรกจะมีการชื้อกันหนึ่งวันก่อนออกงานเพื่อที่เตรียมความพร้อมและตรวจสอบอุปกรณ์ แต่ในระยะหลัง ๆ นักดนตรีไม่สะดวกในการเดินทางจึงงดการชื้อม และเนื่องจากเครื่องดนตรีส่วนใหญ่ทำจากวัสดุจากธรรมชาติดังนั้นการดูแลรักษาจะทำความสะอาดและเก็บใส่กระเป๋หรือหาม้ามาห่อหุ้มเพื่อยืดอายุการใช้งาน

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2563

บทบาทหน้าที่ของวงมโหรีวิบูลณ์ชัย คือ ใช้สำหรับการบรรเลงประกอบในงานประเพณี และวันสำคัญในโอกาสต่าง ๆ ในรูปแบบงานมงคลและงานอวมงคล โดยเสียงดนตรีมีบทบาทเป็นสื่อกลางในการสื่อสารถึงอารมณ์ความรู้สึก ค่านิยม ความเชื่อ และทัศนคติ ซึ่งเป็นการสร้างกิจกรรมให้แก่คนในสังคม นอกจากนี้ยังมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้แก่ผู้สนใจ ซึ่งจะนำไปสู่การอนุรักษ์วงมโหรีพื้นบ้านอีสานใต้ให้คงอยู่สืบไป

คำสำคัญ

วงมโหรีพื้นบ้านอีสานใต้ วงมโหรี ดนตรีพื้นบ้าน

Mahoree-Puenban Band in Southern Isan: A Case Study of Mahoree Wiboonchai Band, Lahan Sai, Lahan Sai District, Buriram

Chalermkit Kengkaew

Music Education Program, Faculty of Education, BuriramRajaphat University

E-mail : nick_a12@hotmail.com

Received 23 July 2020; Revised 15 August 2020; Accepted 25 September 2020

Abstract

This research entitled “Mahoree-Puenban Band in Southern Isan: A Case Study of Mahoree Wiboonchai Band, Lahan Sai, Lahan Sai District, Buriram” was a qualitative research aimed 1) to study history and music characteristics of Mahoree Wiboonchai Band, Lahan Sai, Lahan Sai District, Buriram and 2) to study role of Mahoree Wiboonchai Band, Lahan Sai, Lahan Sai District, Buriram. The tools used for data collection consisted of survey form, interview form and data recording form. The data were presented by descriptive analysis.

The results showed that: Mahoree Wiboonchai band was established in 2006 which has Mr.Wichai Chuchee and Mr.Viboon Anathnet as co-founders of the Mahoree Wiboonchai band. Now Mr.Wichai Chuchee is a band director. This band is very popular not only in Buriram but also in the nearby provinces. The musical instruments consisted of 1 Pee Sa-Lai, 1 Trua-Ei, 1 Trua-Kana, 1 Trua-Au, a pair of Sakual, Sakual-Eii, Ching , Chab, and Grab. The musicians used Pee Sa-Lai as a major instrument for tuning Trua-Eii 5th interval and Trua-Au 4th interval. The music was played in a short melody loop. The position of musical instruments were not specified which depends on the stages or performance area. Nowadays, most of the musicians are agriculturists, government officers and students. They are playing with the Mahoree Wiboonchai band as their second job. When people need to hire this band to perform, they need to contact the band manager directly and have to pay for the performance depends on the date and the distance. Formerly, they rehearsed one day before the performance, but they stop rehearsing lately as the members were inconvenient to travel for the rehearsal. Most

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2563

of the musical instruments were made from natural materials, so they have to clean them and always keep in the cases or wrap with cloth to prolong the instruments.

The role of Mahoree Wiboonchai band was playing for ceremonies and special events. The music conveyed emotions, values, believes, and attitudes which created the activities for villagers. Moreover, Mahoree Wiboonchai band was important to promote learning for those who were interested and could lead to conserve Mahoree-Puenban band in Southern Isan.

Keywords

Mahoree-Puenban Band in Southern Isan, Mahoree Band, Folk music

ที่มาและความสำคัญ

ดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ที่พัฒนาควบคู่กับสังคมมนุษย์เป็นเวลามาช้านาน มนุษย์คุ้นเคยกับเรื่องดนตรีมาตั้งแต่เกิด และมีความสัมพันธ์กับชีวิตมนุษย์ตลอดมา ดนตรีจึงเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตจนยากที่จะแยกออกจากกันได้ เพราะดนตรีถือว่าเป็นปัจจัยที่ห้าของมนุษย์ที่สร้างขึ้นเพื่อระบายความรู้สึกของมนุษย์หรือสร้างมโนภาพและประสบการณ์จากชีวิตจริง ซึ่งอาจเป็นความสุข หรือเป็นความทุกข์ ด้วยเหตุนี้ศิลปินจึงสร้างศิลปะเพื่อชีวิต ดนตรีจึงเป็นศิลปะที่สร้างมาเพื่อตอบสนองความต้องการของชีวิต (สุกรี เจริญสุข, 2532, น.1-13) มนุษย์ทุกกลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยในภูมิภาคต่าง ๆ มีดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะทางวัฒนธรรมของตนที่แสดงออกถึงความเป็นอัตลักษณ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตและสังคม การอยู่ร่วมกันของมนุษย์ภายในสังคมทำให้เกิดการเรียนรู้จากสิ่งรอบตัว ทำให้เกิดความคิด ความกลัว ความเชื่อ ฯลฯ ที่มีการสั่งสมจากประสบการณ์ต่าง ๆ ในชุมชน สังคม จนเกิดขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม ดนตรีพื้นบ้านเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชนสร้างมิติทางวัฒนธรรมของสังคม มีบทบาทหน้าที่ต่อกิจกรรม เพื่อสร้างความสุข ความทุกข์ ในรูปแบบงานมงคลหรืออวมงคล ลักษณะดนตรีพื้นบ้านมีการถ่ายทอดเสียงในลักษณะมุขปาฐะซึ่งเกิดจากการฟัง ดนตรีมีท่วงทำนอง ลีลา ที่ไม่ซับซ้อนและเนื้อหาสาระที่เข้าใจง่าย ซึ่งมีคุณค่าทางวัฒนธรรมที่แตกต่างไปตามแต่ละท้องถิ่น

ดนตรีพื้นบ้านอีสาน มีวิวัฒนาการมาเป็นเวลานานลักษณะเด่นของดนตรีพื้นบ้านอีสานมีการสืบทอดเชื่อมโยงจากอดีตสู่ปัจจุบันด้วยวิธีการทางมุขปาฐะลักษณะทำนองรูปแบบและลีลาส่วนมากจะเน้นการละเล่นประกอบดนตรีและมีความเป็นเอกลักษณ์ทางดนตรีในลักษณะเฉพาะถิ่นแบ่งออกเป็นสองกลุ่มวัฒนธรรมคือกลุ่มวัฒนธรรมดนตรีอีสานเหนือและกลุ่มวัฒนธรรมดนตรีอีสานใต้ โดยแต่ละกลุ่มต่างมีเอกลักษณ์ของแต่ละกลุ่มชนในด้านเครื่องดนตรี การประสมวงดนตรีพื้นบ้านที่แตกต่างกันในท้องถิ่นนั้นๆ วงดนตรีอีสานเหนือประกอบด้วยวงกลองยาว วงแคนหรือแคนวง วงพิณ วงโปงลาง วงลำเรื่องต่อกลอน วงลำเพลิน วงลำซิ่ง ส่วนวงดนตรีอีสานใต้ ประกอบด้วยวงกันตรึม วงดนตรีประกอบเรือบมอันเรว วงตุ้มโม่ วงดนตรีประกอบเรือบมมะมีวด และวงมโหรี (ปิยะพันธ์ แสนทวีสุข, 2549, น. 12-22)

มโหรีในภาคอีสาน เชื่อว่าเริ่มแรกเกิดทางภาคอีสานใต้ก่อน บริเวณจังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ ชาวบ้านแถบนั้นนิยมเล่นดนตรีกันมาก เมื่อนำสัตว์เลี้ยง เช่น วัว ควาย ช้างม้า ไปเลี้ยงตามชายป่าชายทุ่ง มักมีเครื่องดนตรีติดตัวไปเล่นด้วย มีทั้งพิณ แคน ซอ ปี่ และโหวด สำหรับคนที่อยู่บ้านหากมีเวลาว่างก็จะเล่นดนตรีเช่นเดียวกัน และมีโอกาสได้เล่นเครื่องดนตรีได้หลากหลายกว่าคนที่ไปเลี้ยงสัตว์ โดยเน้นการเล่นเครื่องดนตรีบางชนิดมีน้ำหนักมากต้องวางเล่นกับที่ เช่น ซอ กลอง ระนาด เป็นต้น ชุมชนใดมีนักดนตรีหลายคนก็รวมตัวกันเล่นเป็นคณะทำให้เกิดวงมโหรีเกิดขึ้น ขนาดของวงมีตั้งแต่ 10 คน จนถึง 20 คน ปัจจุบันการสืบทอดวงมโหรีในภูมิภาคอีสานมีการสืบทอดอยู่ 2 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มที่ 1

กลุ่มเชื้อสายเขมรได้แก่จังหวัด สุรินทร์ ศรีสะเกษ และบุรีรัมย์ การบรรเลงของ วงมโหรีจะประกอบไปด้วยเครื่องดนตรีซอ ปี่ กระจับปี่ กลอง ฉิ่ง และฉาบ ส่วนกลุ่มที่ 2 คือกลุ่มเชื้อสายโคราชที่อพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งและถิ่นฐานกระจายเข้าสู่ขอนแก่น มหาสารคาม ร้อยเอ็ด และจังหวัดอื่น ๆ ของภาคอีสาน (ทวี ถาวร และพิสิฏฐ์ บุญไชย, 2539, น. 1-3)

จังหวัดบุรีรัมย์ ตั้งอยู่ในเขตอีสานใต้ประชากรมีเชื้อสายและภาษาพูดแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มคือ ไทยโคราช ลาว ส่วย และเขมร มีขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมที่หลากหลายเป็นเอกลักษณ์ อาทิ พิธีกรรม ความเชื่อ ดนตรี เป็นต้น ดนตรีพื้นบ้านที่ยังปรากฏและมีบทบาทต่อสังคม เช่น วงกันตรึม วงกลองยาวอีสาน เจริญ ลีเกพื้นบ้าน วงโปงลาง วงปี่พาทย์พื้นบ้าน วงตุ้มโม่ และวงมโหรีพื้นบ้าน เป็นต้น สำหรับวงมโหรีพื้นบ้านอีสานใต้ นับเป็นวงดนตรีที่มีบทบาทสำคัญมากในวิถีชีวิตของคนในชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยทำหน้าที่บรรเลงในงานมงคลและอวมงคล เนื่องจากด้วยปัจจุบันได้ถูกผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์เข้ามามีอิทธิพลต่อสังคม จึงทำให้วงมโหรีพื้นบ้านอีสานใต้ เริ่มมีการปรับเปลี่ยนเพื่อการคงอยู่ กล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางสภาพสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และการศึกษา ส่งผลให้รูปแบบของวัฒนธรรมวงมโหรีพื้นบ้านอีสานใต้ เกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น เริ่มมีการนำเครื่องดนตรีสากลเข้าร่วมบรรเลงในวงทำให้ลักษณะของทำนองเพลงและจังหวะมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดความสนุกสนานมากขึ้น ค่านิยมของวัยรุ่นบางส่วนที่มองข้ามวัฒนธรรมตนเองเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อม ทำให้รูปแบบของวัฒนธรรมวงมโหรีพื้นบ้านอีสานใต้ค่อยๆ มีบทบาทลดน้อยลงตามกาลเวลา

วงมโหรีวิบูลย์ชัย ตำบลละหานทราย อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นวงมโหรีพื้นบ้านอีสานใต้ที่ยังคงสืบสานวัฒนธรรมการละเล่นในรูปแบบดั้งเดิมในการประกอบพิธีกรรม ความเชื่อ ประเพณีต่าง ๆ ในชุมชน โดยได้รับความนิยมนิยมเป็นที่ยอมรับจากจังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดใกล้เคียง อีกทั้งยังมีการถ่ายทอดความรู้ทางมโหรีพื้นบ้านให้บุคคลที่สนใจเพื่อสืบสานอนุรักษ์

จากเหตุผลข้างต้นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่ศึกษาวิจัยเรื่อง วงมโหรีพื้นบ้านอีสานใต้ : กรณีศึกษาวงมโหรีวิบูลย์ชัย ตำบลละหานทราย อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ โดยผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะก่อให้เกิดองค์ความรู้ ความเข้าใจดนตรีพื้นบ้านและเป็นฐานข้อมูลสำหรับวัฒนธรรมพื้นบ้านจังหวัดบุรีรัมย์แก่ผู้ที่สนใจ อีกทั้งเพื่อให้เยาวชนและคนในชุมชนได้เกิดการเรียนรู้ในวัฒนธรรมของตนอันเป็นส่วนหนึ่งของการปลูกจิตสำนึก ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์และส่งเสริมให้วงมโหรีพื้นบ้านอีสานใต้คงอยู่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาประวัติความเป็นมาและคุณลักษณะทางดนตรีของวงมโหรีวิบูลย์ชัย ตำบลละหานทราย อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์
2. ศึกษาบทบาทหน้าที่วงมโหรีวิบูลย์ชัย ตำบลละหานทราย อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์

ขอบเขตการวิจัย

1. ด้านพื้นที่ การศึกษาวิจัยเรื่อง วงมโหรีพื้นบ้านอีสานใต้ : กรณีศึกษาวงมโหรีวิบูลณ์ชัย ตำบลละหานทราย อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยเลือกพื้นที่แบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพราะเป็นวงมโหรีพื้นบ้านอีสานใต้ที่มีการบรรเลงแบบดั้งเดิมและเป็นวงที่ได้รับความนิยมเป็นยอมรับจากคนในสังคมของจังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดใกล้เคียง
2. ด้านเนื้อหา ผู้วิจัยมุ่งศึกษาประวัติความเป็นมา คุณลักษณะทางด้านดนตรีและบทบาทหน้าที่ของวงมโหรีวิบูลณ์ชัย ตำบลละหานทราย อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์
3. ด้านระยะเวลา การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ เดือนเมษายน 2561 ถึง เดือนมีนาคม 2563

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) และการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Data) จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล เสนอผลในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ ซึ่งผู้วิจัยได้มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเน้นงานที่ศึกษาเกี่ยวกับวงมโหรีพื้นบ้านอีสานใต้
2. กลุ่มบุคคลผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ได้แก่ กลุ่มผู้ปฏิบัติ และ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป โดยกลุ่มผู้ปฏิบัติเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จากนักดนตรีของวงมโหรีวิบูลณ์ชัย ตำบลละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 8 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป จำนวน 4 คน
3. เมื่อได้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยจึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในประเด็นที่ศึกษาประกอบด้วย
 - 3.1 ประวัติความเป็นมาและคุณลักษณะทางดนตรีวงมโหรีวิบูลณ์ชัย ตำบลละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์
 - 3.1.1 ประวัติความเป็นมาของวงมโหรีวิบูลณ์ชัย
 - 3.1.2 คุณลักษณะทางดนตรี
 - เครื่องดนตรี
 - การตั้งเสียง
 - บทเพลง

- รูปแบบการประสมวง
- นักดนตรี
- การฝึกซ้อม
- การจัดการวงดนตรี
- การดูแลรักษาเครื่องดนตรี

3.2 ศึกษาบทบาทหน้าที่วงมโหรีวิบูลย์ชัย

- บทบาทหน้าที่ต่อประเพณีและวัฒนธรรม
- บทบาทหน้าที่ต่อวิถีชีวิต
- บทบาทหน้าที่ต่อความเชื่อ
- บทบาทหน้าที่ต่อการเรียนรู้

4. การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล

เมื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้วผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้มาดำเนินการสรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล โดยดำเนินการนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ข้อมูลผลการวิจัยตามประเด็นที่ศึกษา และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

สรุปผลการวิจัย

1. ประวัติความเป็นมาและคุณลักษณะทางดนตรีของวงมโหรีวิบูลย์ชัย ตำบลละหานทราย อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์

1.1 ประวัติความเป็นมา

วงมโหรีวิบูลย์ชัย ตำบลละหานทราย อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นวงดนตรีที่ได้รับความนิยมเป็นที่ยอมรับจากสังคม และยังคงสืบสานวัฒนธรรมการละเล่น การบรรเลง ประกอบพิธีกรรม ความเชื่อ ประเพณีต่างๆ ในชุมชน จากการสัมภาษณ์หัวหน้าวง คือนายวิชัย ชูชี ได้ทราบข้อมูลว่า สมัยก่อนที่จะตั้งวงนั้น นายวิชัยได้มีความสนใจด้านดนตรีมาตั้งแต่เด็ก ศึกษาหาความรู้จากครูดนตรีที่บ้านหลายท่าน และรับงานเล่นดนตรีมาตลอด เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2549 นายวิชัย ชูชี และนายวิบูลย์ อนาคต ได้ร่วมกันก่อตั้งวงมโหรีที่บ้านอีสานใต้ขึ้น โดยตั้งชื่อว่าวงมโหรีวิบูลย์ชัย ซึ่งชื่อวงมาจากนำชื่อของทั้ง 2 คนมารวมกัน เนื่องด้วยนายวิบูลย์ ไม่ค่อยมีเวลาดูแล มีอาชีพหลักที่ต้องรับผิดชอบ ประกอบกับนายวิชัย ชูชี ที่ผ่านมามีหน้าที่หลักในการดูแลวง จึงตกลงยกให้เป็นกรรมสิทธิ์ของนายวิชัย ชูชี วงมโหรีวิบูลย์ชัยเป็นการรวมตัวของนักดนตรีที่มีพื้นฐาน กับเด็ก เยาวชน และ

วัยรุ่นที่สนใจมาเริ่มเรียนดนตรีใหม่ โดยใช้การต่อเพลงแบบมุขปาฐะ หากรับงานก็ชักชวนลูกศิษย์ที่ไม่ติดธุระให้ไปด้วย วัตถุประสงค์เพื่อไปฟังเพลงต่าง ๆ ที่เล่นให้คุ้นชินเวลาต่อเพลงจะได้ง่ายขึ้น เพื่อไปชิมชั้บบรรยากาศในงานและพร้อมเรียนรู้ขนบธรรมเนียมประเพณีการเล่น

1.2 คุณลักษณะทางดนตรี

1.2.1 เครื่องดนตรี

วงมโหรีวิบูลย์ชัย ประกอบด้วยเครื่องดนตรี 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) ตระกูลที่เสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนของอากาศ (Airophones) ได้แก่ ปี่สไล 2) ตระกูลที่เสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนของสาย (Chordophones) ได้แก่ ตรีวู้, ตรีวักนาร์, ตรีวู้ 3) ตระกูลที่เสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนของแผ่นหนัง (Membranophones) ได้แก่ สกั้วล, สกั้วลระฮัยร์ 4) ตระกูลที่เสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนของแผ่นหนัง (Idiophones) ได้แก่ ฉิ่ง, ฉาบ, กรับ ลักษณะรูปร่างของเครื่องดนตรีทำมาจากไม้และจากวัสดุธรรมชาติที่หาได้ง่ายตามท้องถิ่นของตน มีอายุการใช้งานนานหลายปี เครื่องดนตรีบางชิ้นก็ได้รับมรดกจากรุ่นสู่รุ่น และเครื่องบางชิ้นสร้างขึ้นเอง ลักษณะเครื่องดนตรีประกอบด้วย ดังนี้

1.2.1.1 ปี่สไล หรือปี่กลาง เป็นเครื่องดนตรีที่เสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนของอากาศ (Airophones) ประเภท Double reed แบบลิ้นคู่ เป็นเครื่องดนตรีที่ทำให้ทำนองโหยหวน คลุกเคล้าไปตามทำนองเพลง เป็นเครื่องดนตรีที่เล่นค่อนข้างยาก โครงสร้างปี่สไลประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ เลาปี่สไล และ ลิ้นปี่สไล โดยเลาปี่สไล นิยมทำจากไม้พยูง ตัวเลาจะเจาะให้กลวง เจาะรู 6 รู สำหรับใช้นิ้วปิดและเปิดเสียง สำหรับลิ้นปี่สไล ท่อกำพวดทำจากท่อทองเหลืองหรือสแตนเลส ส่วนลิ้นปี่ทำมาจากใบตาลตัวผู้ตากแห้งนำมาพับซ้อนกัน 4 ชั้นประกบเข้าหากันจากนั้นจุ่มน้ำก่อนแล้วใช้มีดตัดตามสัดส่วนที่ต้องการจากนั้นใช้เชือกมัดเป็นห่วง 2 ห่วงเข้ากับลิ้นที่ตัดเสร็จใช้ด้ายเคียนบริเวณปลายท่อกำพวดเพื่อเวลาสวมท่อกำพวดเข้ากับเลาจะทำให้เกิดความแน่นกระชับยิ่งขึ้น โดยปี่สไลที่ใช้ในวงมีหลายอันโดยมีทั้งทำขึ้นเอง และได้รับสืบทอดมาจากรุ่นปู่ ปี่สไลมีหน้าที่เป็นผู้นำวงรับหน้าที่ในการขึ้นเพลง

1.2.1.2 ตรีวู้ หรือซออี เป็นเครื่องดนตรีตระกูลที่เสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนของสาย (Chordophones) ประเภท Lute ลักษณะของเสียงจะค่อนข้างแหลมสูง มีลักษณะรูปร่างที่เป็นเอกลักษณ์สวยงามส่วนกะโหลกตรีวู้พบมีการใช้ไม้เนื้อแข็งหรือกระดองตะพาบน้ำ สำหรับสายตรีวู้ส่วนมากใช้เป็นสายลวด สายเบรกรถจักรยาน หรือสายกีตาร์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัสดุที่หาได้ ตรีวู้มีหน้าที่ดำเนินทำนอง

1.2.1.3 ตรีวักนาร์ หรือซอกกลาง เป็นเครื่องดนตรีตระกูลที่เสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนของสาย (Chordophones) ประเภท Lute เป็นเครื่องดนตรีหลักที่รองมาจากสไลกะนาร์ มีรูปร่างและเสียงที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ จะไม่เหมือนซอประเภทต่างของดนตรีไทยเดิม เสียงของตรีวักนาร์มีความไพเราะน่าฟังในรูปแบบของซอพื้นบ้าน ส่วนกะโหลกตรีวักนาร์ จะชิงด้วยหนังงูเหลือม ซึ่งเวลาขึ้นหนังหน้าตรีวักจะให้เกิ้ลึงเหลือมที่เป็นปลายแหลมชี้ลงข้างล่าง เพราะมีความเชื่อว่า

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2563

หากเกล็ดงูเหลือมซี่ขึ้นบนเสมือนเป็นการทิ่มแทงนักดนตรี สำหรับสายตรัวกะนาร์ ใช้เหมือนตรัวอี่ ตรัวกะนาร์มีหน้าที่ดำเนินทำนองและเป็นผู้นำที่รองจากปี่สไล

1.2.1.4 ตรัวอี่ หรือซออี่ เป็นเครื่องดนตรีตระกูลที่เสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนของสาย (Chordophones) ประเภท Lute มีลักษณะคล้ายคลึงกับซออี่ของดนตรีไทยเดิม รูปร่างและองค์ประกอบทางกายภาพไม่แตกต่างกันมากจะแตกต่างตรงความสวยงาม กะโหลก ตรัวอี่ในสมัยก่อนนายวิชัย ชูชี จะนิยมทำขึ้นเอง โดยจะหากะลามะพร้าวซึ่งเป็นวัสดุจากธรรมชาติ ภายในชุมชนมาทำแล้วขึ้นหนังด้วยหนังวัว การแกะสลักหน้าตรัวอี่ทำลวดลายง่ายๆ ส่วนสายซอก็นำเบรกรถจักรยานมาทำ โดยนำมาพันเป็นเกลียว ปัจจุบันนิยมนำสายซออี่มาใส่แทนเนื่องจากความสะดวกสบาย ตรัวอี่มีหน้าที่บรรเลงดำเนินทำนอง

1.2.1.5 สก๊วล หรือกลองโทน เป็นเครื่องดนตรีตระกูลที่เสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนของแผ่นหนัง (Membranophones) ประเภท Tubular ชนิด Goblet ตัวกลองนิยมทำมาจากไม้ขนุน และชิงหนังหน้ากลองด้วยหนังงูเหลือม หนังวัว หรือหนังตะกวด โดยวงมโหรีวิบูลย์ชัย มีหน้ากลองที่ขึ้นหนังกลองทั้ง 3 แบบ สก๊วล แบ่งเป็น 2 เสียง คือ ตัวผู้มีเสียงสูง ตัวเมียมีเสียงต่ำทำหน้าที่กำกับจังหวะ ซึ่งวงมโหรีวิบูลย์ชัย ใช้กลองสก๊วลทั้งหมด 2-3 ใบ โดยขึ้นอยู่จำนวนนักดนตรีที่ไปแต่ละงาน สก๊วลทำหน้าที่ประกอบจังหวะเล่นสลับกับสก๊วลระอัยร์

1.2.1.6 สก๊วลระอัยร์หรือกลองรำมะนามโหรี เป็นเครื่องดนตรีตระกูลที่เสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนของแผ่นหนัง (Membranophones) ประเภท Tubular ชนิด (cylindrical) ตัวกลองนิยมทำมาจากไม้ขนุน และชิงหนังหน้ากลองด้วยหนังวัวหรือหนังควาย เป็นกลองชิงหนังสองหน้า ทุ่นกลองนั้นมีลักษณะวงกลม การบรรเลงต้องใช้ไม้ตี เพื่อต้องการให้เกิดความกังวานและคุมจังหวะในวง การบรรเลงจะเล่นสลับกับจังหวะของสก๊วล

1.2.1.7 ฉิ่ง เป็นเครื่องดนตรีที่สั่นสะเทือนมวลวัตถุในตัวเอง (Idiophones) ประเภท Concussion ที่ทำมาจากทองเหลือง ใช้บรรเลงประกอบจังหวะมีหน้าที่คอยควบคุมจังหวะในวง ใช้บรรเลงควบคู่กับฉาบเล็ก ฉิ่งเป็นเครื่องดนตรีที่ประกอบจังหวะหลักที่กำหนดอัตราจังหวะของเพลง

1.2.1.8 ฉาบเล็ก เป็นเครื่องดนตรีที่สั่นสะเทือนมวลวัตถุในตัวเอง (Idiophones) ประเภท Concussion ที่ทำมาจากทองเหลือง ใช้บรรเลงประกอบจังหวะมีหน้าที่คอยควบคุมจังหวะในวงมโหรีวิบูลย์ชัย ใช้บรรเลงควบคู่กับฉิ่ง

1.2.1.9 กรับ เป็นเครื่องดนตรีที่สั่นสะเทือนมวลวัตถุในตัวเอง (Idiophones) ประเภท Concussion ที่ทำมาจากไม้พยูง ใช้บรรเลงประกอบจังหวะมีหน้าที่คอยควบคุมจังหวะในวงมโหรีวิบูลย์ชัย

1.2.2 การตั้งเสียง

การตั้งเสียงเครื่องดนตรีวงมโหรีวิบูลย์ชัย นักดนตรีจะทำการตั้งเสียงโดยใช้ปี่สไลเป็นหลักในการเทียบเสียงเนื่องจากเป็นเสียงที่ตายตัว การตั้งเสียงครั้งนี้ทำการเก็บข้อมูลเครื่อง

ดนตรีที่ดำเนินทำนอง ได้แก่ ตรว้อ๊ พบการตั้งเสียง คู่ 5, ตรวักะนาร์ พบการตั้งเสียง คู่ 5, ตรว้อ๊ พบการตั้งเสียง คู่ 4

1.2.3 บทเพลง

บทเพลงมีจำนวนค่อนข้างมาก ใช้บรรเลงทั้งงานมงคลและอวมงคลเป็นเพลงที่มีทำนองสั้นๆ การบรรเลงจะเล่นวนซ้ำไปซ้ำมา บทเพลงอยู่ในระบบเสียงเพินทาโทนิค (Pentatonic Scale) สำหรับรายชื่อบทเพลงมีความเหมือนหรือคล้ายคลึงกับบทเพลงที่ใช้ในวงดนตรีไทยเดิม ได้แก่ แขกมอญ เป๊ะ เป็นต้น แต่ทำนองและลักษณะแนวทางการบรรเลงบางบทเพลงมีความแตกต่าง และบางบทเพลงมีชื่อเป็นภาษาเขมร ได้แก่ มะเรียมโต อ้ายลำแบ เป็นต้น

1.2.5 รูปแบบการประสมวงดนตรี

วงมโหรีวิบูลย์ชัย ประกอบด้วยเครื่องสีตี และเครื่องเป่าเป็นหลัก โดยปี่สไล 1 เล้า, ตรว้อ๊ 1 คัน, ตรวักะนาร์ 1 คัน, ตรว้อ๊ 1 คัน, สก๊วล 1 คู่, สก๊วลระฮัยร์ 1 ใบ, ฉิ่ง 1 คู่, ฉาบ 1 คู่ และ กรับ 1 คู่ เครื่องดนตรีบางชิ้นก็สามารถเพิ่มจำนวนขึ้นได้โดยเฉพาะเครื่องดำเนินทำนองขึ้นอยู่กับงบประมาณในการว่าจ้าง รูปแบบการจัดวางตำแหน่งเครื่องดนตรีของวงมโหรีวิบูลย์ชัย ไม่มีข้อบังคับหรือข้อจำกัดตายตัว การจัดรูปแบบของวงส่วนใหญ่หนึ่งเป็นรูปรวงกลม ครึ่งวงกลม หรือเรียงหน้ากระดาน อยู่ที่สภาพพื้นที่และเหมาะสม

1.2.4 นักดนตรี

นักดนตรีมีอาชีพทางด้านเกษตรกรรม ทำงานหน่วยงานราชการเป็นหลัก บางส่วนกำลังศึกษาในระดับต่าง ๆ โดยเล่นมโหรีที่บ้านเป็นอาชีพเสริม เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้แก่ครอบครัว จำนวนนักดนตรีในวงมีค่อนข้างเยอะเนื่องจากมีคนที่มีสนใจมาฝากตัวเป็นศิษย์ในการฝึกเครื่องดนตรีต่าง ๆ ในวงมโหรี เวลาปฏิบัติงานหัวหน้าวงก็จะถามนักดนตรีที่เล่นร่วมกันมาเป็นประจำก่อนสำหรับวงมโหรีวิบูลย์ชัยมีนักดนตรีประจำวงประมาณ 8 คน

1.2.6 การฝึกซ้อม

สมัยก่อตั้งวงแรกๆนั้นก่อนที่จะมีการเล่นงานจะมีการซ้อมกันหนึ่งวันก่อนงานเพื่อที่ได้เตรียมความพร้อม และเพื่อที่จะได้ตรวจเช็คความพร้อมของเครื่องดนตรีด้วยหากมีเครื่องดนตรีชิ้นใดเกิดชำรุดก็จะได้ซ่อมแซม ในระยะหลังๆนักดนตรีบางคนบ้านอยู่ไกล ไม่สะดวกในการเดินทางมาซ้อม จึงงดการซ้อม และปฏิบัติอย่างนั้นเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน

1.2.7 การจัดการวงดนตรี

การจัดการวงดนตรีส่วนใหญ่เป็นหน้าที่ของหัวหน้าวงเพื่อประสานรายละเอียดในทุก ๆ เรื่อง โดยเฉพาะการรับงาน เมื่อมีการตกลงกับผู้ว่าจ้างได้แล้ว หัวหน้าวงจะเป็นผู้ประสานไปยังนักดนตรีแต่ละคน ส่วนค่าจ้างในแต่ละงานตกอยู่งานละ 4,000-20,000 บาท ขึ้นอยู่กับระยะทางกับจำนวนวัน ค่าตัวนักดนตรี หัวหน้าวงจะเป็นคนจ่ายให้แต่ละคนหลังเลิกงาน อย่างไรก็ตามนักดนตรีที่ไปเล่นในแต่ละงานนั้นทำไปเพราะด้วยความรักและชอบในการเล่นดนตรี ในวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดไว้ให้มากกว่าค่าจ้าง

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2563

1.2.8 การดูแลรักษาเครื่องดนตรี

เครื่องดนตรีส่วนใหญ่ทำมาจากวัสดุจากธรรมชาติ เช่น ไม้ หนัง และโลหะ การดูแลรักษาเครื่องดนตรี หลังจากการใช้งานจะทำการเช็ดทำความสะอาดเครื่องดนตรี และใส่กระเป่าเครื่องดนตรีหรือห่อผ้ามาหุ้มเครื่องดนตรีทุกชนิดให้มิดชิด จากนั้นนำไปเก็บไว้ในบริเวณใ้ร่มใ้ลมโดนมหนึ่งชองบ้านโดยให้พ้นจากละอองน้ำ

2. บทบาทหน้าที่ของมโหรีวิบูลณ์ชัย ตำบลละหานทราย อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์

2.1 บทบาทหน้าที่ต่อประเพณีและวัฒนธรรม

ดนตรีพื้นบ้านอีสานได้มีความสัมพันธ์กับชุมชนอย่างยิ่งทำหน้าที่ถ่ายทอดและสื่อถึงอารมณ์ ความเชื่อ จิตสำนึก ให้แก่คนในสังคม วงมโหรีวิบูลณ์ชัย เป็นวงดนตรีที่ได้รับความนิยมและรู้จักกันอย่างดีในสังคม บทบาทหน้าที่ทางสังคมของวงมโหรีวิบูลณ์ชัย ก็ต้องอาศัยหลักความมั่นคงทางสังคมและชุมชน โดยยึดหลักในการรับงานตามประเพณี วันสำคัญต่างๆ ที่ออกมาในรูปแบบงานมงคลและงานอวมงคล ได้แก่ งานบวช, งานแต่ง, งานกฐิน, งานผ้าป่า, งานศพ, งานเข้าทรง(มะรี้วด) เป็นต้น

2.2 บทบาทหน้าที่ต่อวิถีชีวิต

ดนตรีใช้เสียงเป็นสื่อกลางให้คนที่ฟังได้รับรู้ถึงเสียง สำเนียง ความไพเราะ ที่นักดนตรีต้องการสื่อออกไป เสียงของวงมโหรีพื้นบ้านอีสานได้มีความไพเราะและมีความเป็นเอกลักษณ์ซึ่งเสียงของวงมโหรีวิบูลณ์ชัยใช้เป็นสื่อกลางในวิถีชีวิตของคนในชุมชนและสังคม จากการสัมภาษณ์นายมานะ ปันรัมย์ ได้ข้อมูลว่าในสมัยก่อนในช่วงที่ว่างจากการทำงานหรือช่วงเวลากลางคืน ตนจะมีการนำตัวระนาด มาเล่นเพื่อความผ่อนคลาย เมื่อคนในชุมชนได้ยินเสียงดนตรีก็จะพากันมานั่งฟังและพูดคุย แต่ปัจจุบันการเล่นในลักษณะนี้ยังมีให้เห็นบ้างแต่ก็น้อยลง ซึ่งบางครั้งนำเครื่องดนตรีไปเล่นเพื่อเกี้ยวสาว นอกจากนี้การเล่นวงมโหรีวิบูลณ์ชัยยังช่วยเสริมรายได้นำเงินที่ได้ไปเลี้ยงดูครอบครัว

2.3 บทบาทหน้าที่ต่อความเชื่อ

นักดนตรีวงมโหรีวิบูลณ์ชัยมีความเชื่อ ความศรัทธา เคารพในครูบาอาจารย์ที่เป็นครูเทพเทวดา ครูมนุษย์ที่เสียชีวิตและยังมีชีวิตอยู่ และเครื่องดนตรี โดยถือว่ามีบทบาทสำคัญที่เป็นสิ่งสูงสุดสำหรับยึดเหนี่ยวจิตใจ โดยเฉพาะการไหว้ครูนั้นเป็นขนบธรรมเนียมที่สำคัญของวงมโหรีวิบูลณ์ชัย ถือเป็นพิธีกรรมที่ตึงาม ก่อนการแสดงทุกครั้งต้องมีเครื่องเช่นสำหรับการไหว้ครู เพื่อนึกถึงครูบาอาจารย์ที่ประสิทธิประสาทวิชาความรู้ทางด้านดนตรี เพื่อความเป็นสิริมงคลและเป็นขวัญกำลังใจแก่นักดนตรี โดยหัวหน้าวงหรือผู้อาวุโสจะเป็นผู้ทำหน้าที่ไหว้ครู สำหรับเครื่องไหว้ครูที่ใช้งานมงคลกับงานอวมงคลจะแตกต่างกัน

2.4 บทบาทหน้าที่ต่อการเรียนรู้

นายชูชัย ชูสี หัวหน้าวงมโหรีวิบูลณ์ชัย เปิดรับผู้ที่สนใจเรียนรู้ทางด้านดนตรีมาศึกษา ซึ่งไม่มีการจำกัดเพศ ไม่มีการจำกัดอายุ หรือแม้กระทั่งผู้สูงอายุก็ถ่ายทอดให้ด้วยความเต็มใจ

ขอเพียงให้มีใจรักและต้องการศึกษาอย่างจริงจัง ผู้ที่สนใจต้องมีขั้นไหว้ครูสำหรับการฝากตัวเป็นศิษย์เพื่อถูกต้องตามขนบธรรมเนียมประเพณี ในการเรียนการสอนนั้น ครูจะถามศิษย์ว่าอยากเล่นเครื่องอะไรก็จะฝึกให้รู้จักโครงสร้างของเครื่องดนตรี จากนั้นฝึกพื้นฐานของเครื่องดนตรีให้คล่อง ให้แต่ละเสียงออกมาให้ชัดเจนก่อน หากครูมองว่าลูกศิษย์ไม่เหมาะกับเครื่องดนตรีชิ้นนั้นก็ทำการปรับเปลี่ยนจากนั้นเริ่มต่อเพลงกล่อมเป็นเพลงแรก สถานที่การเรียนการสอน ได้แก่สอนตามโรงเรียน เป็นลักษณะจ้างเป็นครูพิเศษสอนตอนเย็น สอนตามบ้าน และสอนที่บ้านของนายวิชัย ชูชี โดยให้การต่อเพลงอยู่ 2 รูปแบบ คือ การต่อมือ เป็นลักษณะการต่อให้ที่ละวรรคแล้วให้เล่นตาม และการต่อจากเสียง เป็นการลักษณะเปล่งเสียงตามทำนองแล้วให้เล่นตาม เมื่อต่อจนจบเพลงแล้วก็จะให้ฝึกเพลงนั้นให้คล่องก่อนจะต่อเพลงต่อไปหรือให้การออกงานเป็นการจดจำเพลงโดยให้ซ้อมขับทำนองเพลงต่างๆ เวลามาต่อทีหลังจะง่ายขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. ประวัติความเป็นมาของวงมโหรีวิบูลย์ชัย ตำบลละหานทราย อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ วงมโหรีวิบูลย์ชัย ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2549 โดยนายวิชัย ชูชี และนายวิบูลย์ อนุาณเดตร ได้ร่วมก่อตั้งวงมโหรีพื้นบ้านอีสานขึ้น โดยใช้เสียงดนตรีของวงมโหรีพื้นบ้านเป็นสื่อกลางสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนทำให้โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมเข้มแข็ง ถือว่าเป็นวงมโหรีพื้นบ้านอีสานใต้ที่มีการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเป็นอย่างดี ปัจจุบันรับใช้สังคมจนได้รับความนิยมและเป็นที่ยอมรับจากจังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดใกล้เคียง แต่ผลกระทบจากโลกาภิวัตน์เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมขึ้น โดยเฉพาะวัฒนธรรมของตะวันตกได้เข้ามามีบทบาทและแพร่กระจายไปสู่กับชุมชนและสังคมค่อนข้างมาก สอดคล้องกับ ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (The Diffusion Theory of Culture) ของ ราล์ฟ ลินตัน (Ralph Linton) (นิยพรรณ วรณศิริ, 2540, น. 93-102) ที่กล่าวว่า การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมเกิดจากความสัมพันธ์ติดต่อสื่อสารระหว่างสังคมร่วมกัน และมีการรับวัฒนธรรมระหว่างกันและกัน โดยชุมชนที่ด้อยกว่าอาจจะรับวัฒนธรรมของชุมชนที่เจริญกว่า หรือชุมชนที่เจริญกว่าอาจจะรับวัฒนธรรมของชุมชนที่ด้อยกว่าได้

2. คุณลักษณะทางดนตรี

วงมโหรีวิบูลย์ชัย ประกอบด้วยเครื่องดนตรี 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) ตระกูลที่เสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนของอากาศ (Airophones) ได้แก่ ปี่สไล 2) ตระกูลที่เสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนของสาย (Chordophones) ได้แก่ ตรีว้อ, ตรีวงษนาร์, ตรีวู้ 3) ตระกูลที่เสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนของแผ่นหนัง (Membranophones) ได้แก่ สกั้วล, สกั้วลระอัยร์ 4) ตระกูลที่เสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนของมวลวัตถุในตัวเอง (Idiophones) ได้แก่ ฉิ่ง, ฉาบ, กรับ โดยเสียงจากเครื่องดนตรีได้มีการผสมผสานผ่านองค์ประกอบของดนตรีทั้งการตั้งเสียง บทเพลง การประสมวงดนตรี นักดนตรี การฝึกซ้อม การรับงานและรายได้ และการดูแลรักษาเครื่องดนตรี โดยให้เสียงเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดถึงผู้ฟังในสังคม โดยการ

จำแนกเครื่องดนตรีดังกล่าวนี้ สอดคล้อง ปัญหา รุ่งเรือง (2546, น. 5- 7) ได้อธิบายเพิ่มเติมการจำแนกประเภทเครื่องดนตรีตามระบบซาคส์ ไว้ว่า เคอร์ต ซาคส์ (Curt Sachs) จำแนกเครื่องดนตรีออกเป็น 4 ตระกูลใหญ่ๆ แต่ละตระกูลแบ่งตามรูปร่างลักษณะออกเป็นประเภทย่อยๆ และแต่ละประเภทย่อยยังแบ่งออกเป็นชนิดต่าง ๆ ซึ่งจำแนกเครื่องดนตรีออกเป็น 4 ตระกูล ได้แก่ ตระกูลที่เสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนของอากาศ (Aerophones) ตระกูลที่เสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนของสาย (Chordophones) ตระกูลที่เสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนของมวลวัตถุในตัวเอง (Idiophones) ตระกูลที่เสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนของแผ่นหนัง (Membranophones)

3. บทบาทหน้าที่ของวงมโหรีวิบูลย์ชัย ตำบลละหานทราย อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์

วงมโหรีวิบูลย์ชัย เป็นวงดนตรีทำหน้าที่ให้กับชุมชนตามวิถีชีวิตของคนอีสานใต้ อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งในวิถีชีวิตเสียงดนตรีจะเป็นสื่อกลางในการสร้างกิจกรรมภายในครอบครัวหรือคนในชุมชน และใช้บรรเลงเพื่อประกอบงานมงคลและอวมงคล อีกทั้งความเชื่อที่ฝังด้วยทัศนคติที่ดีต่อความกตัญญูกตเวที ต่อครูบาอาจารย์ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชา นอกจากนี้มีแนวทางในการส่งเสริมให้วงมโหรีพื้นบ้านอีสานได้อยู่คู่สังคมโดยการถ่ายทอดความรู้แก่ผู้ที่สนใจ จากข้อมูลข้างต้นสอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่ของแรดคลิฟฟ์ บราวน์ (A.R. Radcliffe Brown) (นิยพรรณ วรณศิริ, 2540, น. 108-111) ที่กล่าวว่าองค์ประกอบต่าง ๆ ในโครงสร้างของสังคมต้องเอื้ออำนวยระหว่างกัน ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีและสถาบันต่าง ๆ ควรมีหน้าที่สนับสนุนระหว่างกันอย่างต่อเนื่องโดยสังคมและวัฒนธรรมควรทำหน้าที่เป็นเครื่องมือเชื่อมโยงสมาชิกในสังคมให้เข้ามาร่วมทำงาน ทำกิจกรรมทางสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ โดยครอบครัวเหล่านี้ใช้วิธีการสืบทอดในการปลูกฝังความรักทางด้านดนตรีให้แก่เด็กและเยาวชน ซึ่งใช้วิธีการถ่ายทอดแบบมุขปาฐะเป็นหลัก ดังนั้นเห็นว่า

วงมโหรีวิบูลย์ชัยมีบทบาทหน้าที่ตามโครงสร้างสังคมของคนในอีสานใต้ โดยใช้ดนตรีเป็นสื่อกลางในการทำหน้าที่ ส่งเสริม สนับสนุน เอกลักษณ์วัฒนธรรมของตนให้คงอยู่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมีการนำผลการศึกษา วงมโหรีวิบูลย์ชัย ตำบลละหานทราย อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ จัดประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อศึกษาแลกเปลี่ยน เรียนรู้ และเผยแพร่ต่อวงการดนตรี
2. สถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนทางด้านดนตรี ควรศึกษางานวิจัยนี้เพื่อนำไปปรับประยุกต์ใช้ในการวางแผนทางการศึกษาในระบบการเรียนการสอนเกี่ยวกับดนตรีพื้นบ้าน

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวงมโหรีพื้นบ้านอีสานใต้คณะอื่น ๆ เพื่อนำมาเปรียบเทียบ หรือศึกษาระบบการสร้างเครื่องดนตรีประเภทต่าง ๆ ของวงมโหรีพื้นบ้าน

2. ควรมีการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบบทเพลงวงมโหรีพื้นบ้านกับบทเพลงไทยเดิม
3. ควรมีการศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาดนตรีพื้นบ้านท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์

อ้างอิง

- สุกรี เจริญสุข. (2532). เพลงชีวิต ภาษาและวัฒนธรรม. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปิยะพันธ์ แสนทวีสุข. (2549). ดนตรีพื้นบ้านอีสาน : คีตกวีอีสาน ตำนานเครื่องดนตรีและการเรียนรู้ ดนตรีพื้นบ้านอีสาน. มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์.
- ทวี ถาวโร และ พิสิฐภัฏ บุญไชย. (2539). ทำเนียบศิลปินพื้นบ้านมโหรีอีสาน. มหาสารคาม : สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน.
- นียบพรรณ วรรณศิริ. (2540). มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปัญญา รุ่งเรือง. (2546). หลักวิชามานุษยวิทยา. กรุงเทพฯ : ภาควิชานีเทศ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.